

ภาระงาน

ของผู้สอนการสร้างงานศิลปะหลัง ค.ศ. 2000

พิเชษฐ์ เปียร์กลิ่น¹

เป็นที่น่ายินดีครับ สำหรับการจัดการด้านการเรียนการสอนในสาขาศิลปกรรมศาสตร์ หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและว่าด้วยการสร้างงานศิลปกรรมโดยเฉพาะ ได้เกิดขึ้นในหลายสถาบันการศึกษาของภาคใต้ และเปิดสอนกันจนถึงระดับปริญญาตรี อาจไล่เลียงได้ตั้งแต่สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช สงขลา ยะลา มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เนื้อหาของตัวศิลปะและตัวคนที่เข้าถึงศิลปะแท้ๆ มีคุณประโยชน์ครับ ไม่มีโทษแก่ใคร ใครศึกษา ใครชวนขายไฟรู้ในศาสตร์แห่งศิลปกรรมผู้นั้นก็มีศิลปะในการดำรงชีวิตนำพาชีวิตสู่วิถีแห่งความงาม สุขสงบโดยแท้จริง

การเข้าถึงศิลปะแท้ๆ หรือเนื้อหาของศิลปะ นั้น มีวิธีการครับ และวิธีการที่ว่านี้เป็นศาสตร์ที่สามารถเรียนรู้กันได้เหมือนกับศาสตร์อื่นๆ แต่อาจแตกต่างกันตรงกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ จึงปรากฏสำนัก สถาบันการศึกษาพยายามเปิดสอนศิลปกรรมศาสตร์ เพื่อเติมเต็มเชิงบูรณาการศาสตร์สาขาหลากหลายเข้าด้วยกัน หรือให้มีขึ้นในมหาวิทยาลัยอื่นๆ นับเป็นการร่วมสร้างบรรยากาศทางการศึกษา สร้างสภาพแวดล้อมเพิ่มพูนความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ผมขอยกตัวอย่างของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเฉพาะในระดับผู้ปฏิบัติการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ให้เกิดขึ้น ให้เติบโตสมบูรณ์ มีความทัดเทียมกับคณะวิชาศิลปกรรมในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของประเทศไทยนั้น กระบวนการนำเสนอเอกสารหลักฐาน วิธีการปฏิบัติตามระบบระเบียบ วิสัยทัศน์ พันธกิจ การประกันและการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอก สำคัญสุดคือ ต้องมีแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีและสำคัญมากในยุคการศึกษาปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เราก็พอมีตัวอย่างจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งไม่นับรวมมหาวิทยาลัยเก่าแก่ในกรุงเทพมหานคร และหากมองเป็นการลงทุนด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมด้วยแล้วพูดได้เลยครับว่า “ยากมาก” เพราะผลกำไรเป็นกอบเป็นกำ เป็นรูปธรรมชัดเจน มันไม่มีปรากฏให้เห็นต่อหน้าต่อตา มันฝังลึกอยู่ในประสบการณ์ อยู่ในรสนิยม อยู่ในจิตสำนึกของคนเป็นเรื่องนามธรรมแทบทั้งสิ้น

ฟังๆ อ่านๆ ดูละม้ายคล้ายผู้จัดทำโครงการหรือภาระงานราชการทั้งภาครัฐและเอกชนในปัจจุบันไม่ว่าเป็นหน่วยงานใหม่หรือเก่าล้วนเป็น “จอมยุทธ์” กันทั้งนั้น มีวิธีการ มีหลักการเพื่อการต่อสู้ให้ได้มาเพื่อ “การศึกษาที่ดี” นะครับ มิใช่ต่อสู้กันเพื่อเอาชนะ

¹ อาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เข้าศึกษาได้ๆ ใครคิดเป็นใหญ่หรือเป็นผู้นำแต่เพียงผู้เดียวตลอดกาลนั้น คิดใหม่เถอะครับ โลกมันเปลี่ยนไปแล้วคนละเรื่องกับการทำสงครามเพื่อจัดระเบียบสังคมโลก เพื่อหวังผลประโยชน์คืนสู่กระเปาะของตนเองนะครับ แต่ศัพท์แสงในการนำมาใช้บัญญัติเพื่อปฏิรูปการศึกษา เป็นแนวปฏิบัติในการวางกรอบภาระงานนั้น น่ากลัวครับ เช่นคำว่า แผนปฏิบัติการ แผนกลยุทธ์ คำเหล่านี้ล้วนต้องศึกษาและทำความเข้าใจ เป็นภาระอันร้นรมย์ของเหล่าคณาจารย์สายศิลปะของเราครับ นับย้อนไปหลายช่วงอายุครุศิลปะก็ไม่เคยพบเจอคำต่างๆ เหล่านี้ในการจัดการเรียนสอนศิลปะ นับตั้งแต่ศิลปะหลุดออกจากสถาบันศาสนาที่ร่ำเรียนกันในวัดในวา เรียนกันโดยตรงจากพระอาจารย์ซึ่งเป็นนักบวช ทุกอย่างเปลี่ยนไป ระบบการศึกษาของโลกเปลี่ยนไป มีความซับซ้อนมากขึ้น มี “การจัดการ” (และการตัดตอน) เข้ามาเป็นตัวบ่งชี้ มีการถามหาเรื่องคุณภาพทางการศึกษา มีแผนการทำงาน หรือไร้แผน ก็แล้วแต่ว่าใครจะปรับตัวเองได้มากน้อยแค่ไหนกับระบบระเบียบที่กำหนดขึ้นใหม่ ใครปรับได้ก็อยู่รอด ใครปรับกระบวนกรหรือรับวิธีคิดเช่นนี้ไม่ได้ก็มีอันต้องตกรุ่น ตกยุคสมัยไป โดยไม่มีใครช่วยอะไรได้เลย

ผมเกริ่นนำมาพอสมควร เพื่อเป็นการเล่าสู่กันฟังครับว่า การเป็นผู้สอนศิลปะสอนการสร้างสรรค์หรือสอนกระบวนการสร้างงานศิลปกรรมในทศวรรษนี้มันไม่ง่ายเสียแล้ว ต้องมีวิธีการจัดการ (คนละเรื่องกับการตัดตอน) ครั้นจะมีการสอนโดยไร้เอกสารคำสอน หรือเอกสารประกอบการสอน นัศนัศศึกษาเข้าเรียนและนัดวันส่งงานอีก 2 เดือนถัดไป หรือส่งงานไว้บนกระดาน แปะฝาห้อง แล้วตัวผู้สอนไปรับงานส่วนตัว พักผ่อน คิดต่อทำธุรกิจส่วนตัว... มันไม่ได้แล้วครับ ใครปฏิบัติเช่นนั้น ต้องมีอันสูญพันธุ์ไปโดยสิ้นเชิง เพราะภาระงานของผู้สอนที่ไม่ต่ำกว่า 10 หน่วย/ชั่วโมง หรือไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง สำหรับ

การสอนปฏิบัติ อย่างน้อยนะครับ บางสถาบันสอนกัน 30-40 ชั่วโมง (เป็นมนุษย์มหัศจรรย์)

นอกจากชั่วโมงสอนที่เต็มเวลาแล้ว ต้องมีผลงานทางวิชาการ เช่น ผลงานวิจัยที่กำหนดไว้ต่อเรื่อง ต่อคน ต่อปี มีงานสร้างสรรค์ ต่อเรื่อง ต่อปี เป็นอย่างน้อย ต้องมีบทความวิชาการต่อเรื่อง ต่อคน ต่อปี เข้าไปอีก ผมพยายามเน้นคำต่อเรื่อง ต่อคน ต่อปี เพื่อให้เห็นถึงความเหนื่อยหน่ายและอวดถึงภาระงานที่คู้มก้ามิอากรของพวกเราครับ เพราะมันต่ออายุคนต่อคนต่อปีจริงๆ ครับ มิฉะนั้นก็จะไม่ผ่านการประเมิน ยุ่งไปกันใหญ่ งานวิชาการผ่านไป ต้องมีงานบริการวิชาการอีก บริการตนเองไม่ค่อยจะไหวอยู่แล้ว ต้องบริการวิชาการสู่สังคม เช่น เป็นวิทยากร เป็นกรรมการ เป็นผู้นำผลงานเผยแพร่สู่สาธารณชน เป็นที่ปรึกษา ฯลฯ อีกมากมาย แล้วแต่ความสามารถที่จะเป็นได้อย่าง (มีคุณภาพ) เต็มใจของท่านเหล่านั้น ต้องมีงานที่เป็นภาระงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติร่วมอยู่ด้วยนะครับ ผมจึงเรียนท่านว่ามันไม่ง่ายเสียแล้วครับที่จะมีชีวิตอยู่ในระบบราชการอย่างสุขสบายเหมือนในอดีต (เว้นแต่ผู้ไม่ประสงค์จะรับผิดชอบและรับชอบงานใดๆ ซึ่งก็มีให้เห็นอยู่ทั่วๆ ไป) และที่ผมกล่าวถึงเป็นภาระงานเท่าที่นึกได้เท่านั้น ทุกอย่างต้องมีคุณภาพนะครับ สุกเอาเผากินเดี๋ยวก็น่ากลัวท่านตกตามกันไปด้วย เผลอๆ ตกตามกันไปทั้งองค์กรทีเดียวใครจะไปรู้

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงแม้จะเป็นคณะน้องใหม่เมื่อเปรียบเทียบกับคณะวิชาอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และเมื่อเทียบกับคณะศิลปกรรมศาสตร์ทั่วประเทศ ยิ่งห่างไกลกันลิบลับ แต่เราพยายามเดินตามแนวการประกันคุณภาพและประเมินกันอย่างเข้มแข็ง

ศิลปกรรมศาสตร์ มอ.ปัตตานี เกิดขึ้นด้วยความคิดและความตั้งใจจริงของ ผศ.วันดี ชีวะสาทร

ท่านดำรงตำแหน่งทางวิชาการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สำเร็จการศึกษาจากคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ ปัจจุบันท่านไม่ได้ร่วมปฏิบัติงานในคณะศิลปกรรมศาสตร์แล้วเป็นที่น่าเสียดายยิ่ง ท่านก่อตั้งคณะมาในช่วงแรก เมื่อปี พ.ศ.2537-2543 ในชื่อคณะวิจิตรศิลป์ ผ่านร้อนผ่านหนาว **และความตั้งใจจริงที่จะปลูกสาขาวิชาศิลปะแท้ๆ ให้กับผืนแผ่นดินนี้ด้วยความจริงใจ** ท่านทำโครงการจัดตั้งคณะ ทำหลักสูตร บริหารงานจัดการทุกอย่าง เพื่อให้เกิดเป็นคณะศิลปะให้ได้ และภายหลังก็ต้องเปลี่ยนชื่อจากคณะวิจิตรศิลป์ เป็นคณะศิลปกรรมศาสตร์ ผู้เขียนได้ร่วมแรงร่วมงานมากับท่านอย่างตั้งใจและทุ่มเทมาด้วยกัน เตรียมพร้อมทุกอย่างไว้จนพอเห็นภาพรางๆ ในปี 2544 มีการจัดตั้ง**จัดหาคะออบการทำงานชุดใหม่** และในที่สุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เห็นชอบให้ตัดโอนบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง**ทั้งหมด** จากคณะศึกษาศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาศิลปการแสดง มา**สังกัดยังคณะศิลปกรรมศาสตร์โดยตรง** และทำงานดำเนินกรกิจการต่างๆ มาจน**ปัจจุบันได้เปิดรับนักศึกษา สาขาวิชาทัศนศิลป์** ตั้งแต่ปี 2545-2546 ในหลักสูตร 4 ปี และสาขาวิชาศิลปการแสดง หลักสูตร 4 ปี และ 2 ปี (ต่อเนื่อง) หลักสูตรศิลปะประยุกต์ 2 ปี (ต่อเนื่อง) ในอนาคตมีเป้าหมายในการเปิดสาขาวิชา **ดุริยางคศาสตร์** และสาขาวิชาอื่นๆ ในกลุ่มศิลปกรรมศาสตร์ต่อไป

พศ.วสันต์ ชีวะสารณ์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เรามีภาพซึ่งมองไปข้างหน้า เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางศิลปกรรม บนพื้นฐานความเป็นไทย สร้างเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ในงานศิลปกรรมให้ปรากฏสู่ความเป็นสากล ในงานศิลปกรรมร่วมสมัยมีแนวความคิดในการสร้างองค์ความรู้ของบัณฑิตให้เป็น**ผู้มีทักษะในวิชาชีพ**และมีความรู้ในมิติทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง มีความคิดสร้างสรรค์ควบคุมคุณธรรมและ**จริยธรรมในวิชาชีพ** และสามารถประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เรามีวัตถุประสงค์เพื่อ**ผลิตบัณฑิตด้านศิลปกรรม** ให้มีความรู้และทักษะวิชาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้**อย่างต่อเนื่อง**ด้วยตัวเองตลอดชีวิต และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เน้นการทำวิจัย และสร้างสรรค์ผลงานที่**ทัศนศิลป์**ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม สามารถประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอน และเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม และให้การบริหารด้านศิลปกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างมีคุณภาพ ระหว่างความรู้ ความดีงาม และการมี**จริยธรรม**ทางด้านสุนทรียภาพ ประการสำคัญสุด**ท้ายครับ** เพื่อส่งเสริมและ**ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม**ของชุมชนแถบจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยในเชิงอนุรักษ์และพัฒนา เรามีแผนกลยุทธ์**ด้านการผลิตบัณฑิต** ด้านงานสร้างสรรค์ **ด้านการให้บริการวิชาการ** และด้านการ**ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม**ไว้อย่างเป็นระบบและมีการ**เตรียมบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพ**รองรับภารกิจทางศิลปกรรมของภูมิภาคไว้อย่างเต็มกำลัง สอดรับกับการให้บริการด้านการเรียนการสอนของสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสนับสนุนและส่งเสริมด้านศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะ และมีหอศิลป์ร่วมสมัยอันโอโถง มีห้องหับ

มากมาย มีพื้นที่กว้างขวางไว้คอยรองรับการสร้างงานของภาควิชาของเราอย่างไร้ขีดจำกัด เป็นโชคดีของคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีครับ ที่มีหอศิลป์วัฒนธรรมภาคใต้แห่งนี้ เราคงได้ชื่นชมงานศิลปกรรมในระดับชาติ นานาชาติ และเป็นเวทีประลองความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา ประชาชนทั่วไป จากการบริหารและการจัดการอย่างมีวิสัยทัศน์ของผู้รับผิดชอบและดูแลสถานที่สาธารณะแห่งนี้

เมื่อเรามีการเรียนการสอนที่เป็นระบบ สถานที่รองรับการแสดงผลงาน หรือหอศิลป์เราก็มีแล้ว

ที่เหลือเพียงรอเวลาบ่มเพาะให้นักศึกษาของเราเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ ได้มาสานต่อพัฒนางานศิลปกรรมต่อไป

